

Татјана Трајковић, Јордана Марковић, *Увод у српску ономастику и основе ономастичких истраживања* (уџбеник за студенте), Ниш: Филозофски факултет, 2025, 187 стр.

Увод у српску ономастику (и основе ономастичких истраживања) (уџбеник за студијенте) проф. др Татјане Трајковић и проф. др Јордане Марковић, садашњег и некадашњег предавача ономастике на Филозофском факултету у Нишу, представља први уџбеник ове лингвистичке науке на српским универзитетима. Како у наслову и у *Уводним напоменама* (9–10) стоји, намењен је студентима филологије за лакше савладавање ономастике и сродних дисциплина. Резултат је дугогодишње наставне праксе на програмима основних и мастер студија Филозофског факултета у Нишу, започете предметом Српска ономастика који је најпре предавао проф. др Љубисав Ђирић, а затим је она настављена и у оквиру других ономастичких курсева (Српска антропонимија, Српска топонимија). Показало се да су студенти били врло заинтересовани за изучавање ових предмета, као и да је из области ономастике одбрањен велики број дипломских и мастер радова.¹

Уџбеник садржи десет главних одељака: I. *Ономастика* (11–21) – где се, како се из подналова види, најпре разматрају: *Предмет, њојам и значај ономастике, Однос ајелатива и личној имена, Развој ономастике, Ономастичке методе* (корпусна, дескриптивна, историјска, компаративна, ареална, стилистичка, статистичка), *Ономастика и друге науке* (историја језика, дијалектологија, географија, етимологија), а затим се представљају *Извори за ономастичка истраживања и Описи и посебна ономастика*; II. *Антропонимија* (23–54) – са поглављима: *Предмет и задаци антропонимије, Хронолошки преглед српској именослова*, након којих се представљају методолошки приступи у проучавању личних имена (лексичко-семантички и структурално-творбени аспект), презимена (семантичка база и творбени модели), секундарних имена (хипокористика, надимака, невестинских имена, имена по мужу, псеудонима, монашких имена), као и антропонима у функцији других именовања; III. *Топонимија* (55–78) – са мањим целинама: *Предмет и значај топонимије, Однос топонимије и антропонимије, Врсте топонима* (хоронимија, оронимија, хидронимија, ојконимија, микротопонимија, урбонимија) и посебним поглављима посвећеним лексичко-семантичкој и структурално-творбеној анализи ходонима и односу народне и службене топонимије; IV. *Описи имена* (79–82) – са поднасловима: *Космоними, Зооними, Хремоними, Ероними*, као и са подељком о анализи ергонима; V. *Историјска ономастика* (83) – одељак у коме се указује на посебну сложеност ове ономастичке дисциплине; VI. *Њижевна ономастика* (84–86) – где су предочене посебности проучавања ове врсте ономастичке грађе; VII. *Речник ономастичких термина* (87–95) – у коме су пописани и укратко дефинисани ономастички термини који се помињу у

1 На Сајту Филозофског факултета у Нишу могу се пронаћи подаци о одбрањеним мастер радовима (<https://studenti.filfak.ni.ac.rs/zavrzni-radovi/odbranjeni>).

уџбенику; VIII. *Прилози* (97–120) – са одломцима монографија из области историјске ономастике: *Светиосџефанске (Бањске) хрисовуље* аутора Александра Ломе и *Дечанске хрисовуље* аутора Павла Ивића и Милице Грковић, као и са деловима одбрањених мастер радова: *Ходоними Алексинца* Емилије Јовановић, *Анџиројонимија у романима Милована Виџезовића* Биљане Стаменковић, *Именослов њријоведака Милована Глишића* Сандре Јовановић; IX. *Материјал за вежбања* (121–149) – који сачињавају: инструкције за прикупљање и бележење ономастичке грађе на терену, грађа за анализу антропонима, топонима и ходонима и питања за проверу знања; X. *Библиографија* (151–187) важнијих радова из ономастике подељена у целине библиографских јединица које се баве општим питањима ономастике, антропонимијом, топонимијом, ходонимијом, хремотонимијом и ергонимијом, а ту је и списак етимолошких, дијалекатских и општих речника, који могу послужити као извор грађе, али и као помоћ у тумачењу значења различитих ономастичких јединица.

У првих шест поглавља уџбеника проф. др Татјана Трајковић и проф. др Јордана Марковић настоје да упознају студенте са главним теоријским поставкама ономастике као лингвистичке дисциплине у целини и, посебно, српске ономастике, а такође и са методологијом ономастичких истраживања и кроз њих се студенти упућују у ономастику као науку. Додатни простор добиле су гране ономастике, којима је до сада мање посвећивана пажња и у оквиру којих се истраживања последњих деценија појачавају, попут урбонимије, ходонимије, ергонимије, књижевне ономастике. Истраживања у овим областима јаче су повезана са другим лингвистичким дисциплинама: социолингвистиком, језичком политиком и стилистиком, као и са друштвеним наукама уопште, нарочито са социологијом, историјом, политикологијом. Појмови о којима је било речи у овим деловима књиге, пописани су у седмом поглављу, у практичном *Речнику ономастичких џермина*, који заинтересованима може олакшати не само усвајање значења појмова већ и проверу знања. Ова поглавља карактерише јасно, примерима документовано и сувишним подацима неоптерећено излагање.

Иако су и кроз поменуте целине читаоци упућивани у методологију ономастичких истраживања, последња три поглавља доносе одломке из одабраних студија и нуде материјал за самостални рад. У осмом поглављу, са намером да се укаже на примену одабраних методолошких поступака, дати су делови радова посвећених истраживању специфичне или слабије истражене ономастичке грађе: историјске ономастике – *Светиосџефанска (Бањска) хрисовуља и Дечанска хрисовуља*, ходонима – *Ходоними Алексинца*, и књижевне ономастике, тачније антропонима у књижевним делима – *Анџиројонимија у романима Милована Виџезовића*, *Именослов њријоведака Милована Глишића*. За студенте ће свакако бити подстицајно и то што су последња три наслова радови њихових колегиница, које су из ове научне области успешно написале и одбраниле завршне радове, доступне у целини на већ поменутој електронској адреси.

Посебну вредност уџбеника представља разноврстан материјал за вежбање који доноси девето поглавље. Он омогућава активно усвајање знања, како у раду на часовима вежбања, тако и при самосталаном раду, било на прикупљању грађе и њеној класификацији или кроз проверу знања уз помоћ питања која обухватају градиво у целини. Смернице за прикупљање и бележење ономастичке грађе на терену, у ис-

тоименом одељку, дате су на основу упутстава Одбора за ономастику САНУ, које је сачинио Павле Ивић ради прикупљања теренске ономастичке грађе за потребе тог одбора. Тиме се будући пописивачи грађе са терена непосредно укључују у послове сакупљања и чувања од заборавља националне културне баштине. Ова упутства пропраћена су материјалом из *Ономасијике Прекоруиља* Милете Букумирића, објављене у *Ономатолошким прилозима*,² у којима се може наћи обиље већ прикупљеног материјала који чека своје проучаваоце. У одељку Грађа за анализу антропонима студенти се упућују на и постојеће електронске изворе – нпр. *Имена српских ратника који почивају на Зејинлику*, *Збирке црквених мајичних књижа* – као могуће корпуре.

Иако богата, библиографија у десетом поглављу, како је скромно наглашено, упућује само на део онога што је до сада уређено, превасходно у српској ономастици. Она треба да послужи као основа и подстицај у трагању за додатном литературом при самосталним истраживањима.

Први уџбеник ономастике на српским универзитетима – *Увод у српску ономастику (и основе ономастичких истраживања) (уџбеник за студенте)* проф. др Татјане Трајковић и проф. др Јордане Марковић – судећи по садржини и дидактичко-методичком приступу, усмереном не само ка преношењу већ и ка активном усвајању знања и подстицању на самостални истраживачки рад, у потпуности остварује циљеве које су аутори изнели у уводном делу рукописа: „да се студенти упознају са битним теоријским поставкама ове лингвистичке дисциплине и методологијом ономастичких истраживања, да их упути на основну литературу из ове области, да им помогне у примени стеченог теоријског знања из ономастике и да их... заинтересује за ову област”.

Надежда Д. Јовић³

Универзитет у Нишу

Филозофски факултет

<https://orcid.org/0000-0001-6575-0740>

2 *Ономатолошки прилози* III (1982), 303–417.

3 nadezda.jovic@filfak.ni.ac.rs